

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z GEOGRAFII

Zakres rozszerzony – kl. 2

ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocenę celującą
Dział 1. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne, kolonializm, dekolonizacja</i> ➤ podaje: - różnice w powierzchni wybranych państw na świecie; - przykłady organizacji międzynarodowych; - przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie; - aktualną liczbę państw świata; ➤ wymienia; - największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie; - podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego społecznego państw; - państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata; ➤ wyjaśnia: - różnicę między integracją a dezintegracją państw; - czym jest PKB;	Uczeń: ➤ wymienia: - różnice między enklawą a eksklawą; - płaszczyzny integracji państw lub obszarów; - główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych; - czynniki wpływające na rozwój państw; - kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI; ➤ wskazuje: - na mapie granice oraz stolicy wybranych państw; - na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych; ➤ omawia: - specjalny status Antarktydy; - prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i>; ➤ wyjaśnia, czym jest HDI	Uczeń: ➤ omawia: - podział terytorialny mórz i oceanów; - działalność ONZ; - przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata; - wybrane konflikty zbrojne; - przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw; - strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki; ➤ podaje: - przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie; - przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w.; ➤ prezentuje wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę ➤ wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB)	Uczeń: ➤ opisuje: - wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata; - prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB i HDI; - skutki kolonializmu i dekolonizacji; - kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku - wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata; - tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii; - skutki współczesnych konfliktów zbrojnych; ➤ pokazuje na mapie obszary o nieustalonym statusie ➤ analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej ➤ porównuje: - strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego; - cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach;	Uczeń: ➤ opisuje: - historię utworzenia Sudanu Południowego; - wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych; - znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich; - działalność wybranej organizacji międzynarodowej; - wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw; - ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego;

Dział 2. Ludność i osadnictwo

Uczeń: ➤ podaje aktualną liczbę ludności świata ➤ wymienia: - najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie; - czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi; - bariery osadnicze; - etapy rozwoju demograficznego ludności; - typy demograficzne społeczeństw; ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, demograficzna, regres demograficzny, współczynnik dzietności, ekumena, subekumena, imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji anekumena, gęstość zaludnienia, rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna, wskaźnik analfabetyzmu, kultura, megamiasto, megalopolis, wieś, miasto, krąg kulturowy, religia, urbanizacja, obszar wiejski, wieś, metropolia</i> ➤ wymienia: - najgęściej zaludnione kraje na świecie; - państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców; - odmiany ludzkie; - mniejszości narodowe w Polsce; - przykłady języków urzędowych i języków sztucznych; - podziału migracji ze względu na zasięg;	Uczeń: • omawia: - różnice w zaludnieniu regionów; - model przejścia demograficznego; - wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie; - rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie; - zróżnicowanie językowe ludności świata; - udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju; - udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju; • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego, wskaźnik gęstości zaludnienia, współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje: - przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego; - przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny; - główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie; - obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie; - na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych; - przyczyny starzenia się społeczeństw; - przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowymi etnicznym; - przykłady rodzin językowych; - główne kręgi kulturowe na świecie; - kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta	Uczeń: ➤ analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata ➤ omawia: - zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie; - etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach; - zróżnicowanie struktury wieku na świecie; - typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach; - czynniki kształtujące strukturę wieku; - przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie; - uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie; - bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady; - różnice w gęstości zaludnienia kontynentów; - migracje wewnętrzne; - współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów; - różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną; - strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski; - podział indoeuropejskiej rodziny językowej; - przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie; - wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach; - fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata;	Uczeń: ➤ analizuje: - zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych; - zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie; ➤ omawia: - społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny - zróżnicowanie demograficzne społeczeństw - zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie - prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie - problemy uchodźców; - przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie; - główne założenia wybranych religii; - konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata; - procesy metropolizacji w wybranych regionach świata; - charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady; - przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy; ➤ prezentuje: - skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa; - konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie; - zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie;	Uczeń: ➤ prezentuje: - skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie; - społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności; ➤ analizuje i ocenia: - skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach; - problemy państw o różnej zwartości socjoetnicznej; - skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych; - skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego; - zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności; - na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie; - przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata; ➤ omawia: - konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska; - związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju; - wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę; - różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-
--	---	--	---	---

➤ podaje: - główne kierunki współczesnych migracji na świecie; -nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata; przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją; -podziału migracji ze względu na zasięg; ➤ wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne ➤ wymienia: - wybrane religie świata; -rodzaje jednostek osadniczych; -płaszczyzny urbanizacji; -funkcje miast; -najludniejsze zespoły miejskie świata; -nowe funkcje obszarów wiejskich;	-czynniki lokalizacji jednostek osadniczych; -przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie; -przykłady miast o różnych funkcjach; -przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym; -formy zespołów miejskich; -strukturę religijną ludności świata; -trzy wielkie religie uniwersalne; -czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie; -na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata; • porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata • wyjaśnia: -czym jest uchodźstwo; -różnice między narodem a grupą etniczną; -czym jest wskaźnik solaryzacji; -czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce;	-i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie; -nowe funkcje obszarów wiejskich; -zróżnicowanie religijne ludności świata; -strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce; -zróżnicowanie kulturowe ludności świata; ➤ wyjaśnia: - przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata; -zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju; ➤ prezentuje rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji ➤ wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi	➤ wyjaśnia: - przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce; -przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią; -przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej;	-gospodarczego; ➤ podaje: - przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce; -proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi;
---	---	---	---	---

Dział 3. Sektory gospodarki

Uczeń: ➤ przedstawia: - podział gospodarki na sektory; -sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD); ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i>	Uczeń: ➤ opisuje: - poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje; -zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym; -wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju; ➤ przedstawia na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie ➤ podaje płaszczyzny globalizacji	Uczeń: ➤ omawia: - strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata; -zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce; ➤ wymienia: - przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki; -przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki; ➤ prezentuje przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej	Uczeń: ➤ klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD ➤ opisuje: - pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski; -jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju;	Uczeń: ➤ wskazuje współzależność sektora przemysłowego i usługowego ➤ prezentuje wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrz sektorowe
--	--	--	--	---

Dział 4. Rolnictwo				
Uczeń: ➤ wymienia: - przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa; - formy użytkowania ziemi; - rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych; - kryteria podziału rolnictwa; - typy rolnictwa; - państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie; - główne rośliny uprawne; - głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie; - główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego; - typy chowu zwierząt; - państwa o największym pogłowie wybranych zwierząt gospodarskich; - główne typy lasów; - najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych; - funkcje lasów; ➤ wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie ➤ wyjaśnia: - znaczenie terminu <i>GMO</i> - różnicę między chowem a hodowlą zwierząt - znaczenie terminów: <i>lesistość</i>, <i>wskaźnik lesistości</i>, <i>rybactwo</i>, <i>rybołówstwo</i>, <i>akwakultura</i>, <i>marikultura</i>, <i>przełowienie</i>	Uczeń: ➤ określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach ➤ opisuje: - różnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach; - czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego; - strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce; - różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym; - zmiany lesistości w Polsce; - funkcje lasów; - rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie; - główne typy lasów; ➤ wyjaśnia: - na czym polega intensywność produkcji rolnej; - różnice między leśnictwem a gospodarką leśną; ➤ podaje: - przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych; - podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne; - podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu; - zasady rolnictwa ekologicznego ➤ wskazuje: - nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie; - główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym; - rozmieszczenie lasów na Ziemi	Uczeń: ➤ opisuje: - przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa; - areal upraw <i>GMO</i>; - rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie; - typy rolnictwa na świecie; - udział oceanów w światowych połowach; - różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety; - sposoby gospodarowania zasobami leśnymi; - wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie; - rozmieszczenie i wielkość pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich na świecie; ➤ porównuje: - strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach; - rolnictwem intensywnym z rolnictwem ekstensywnym; ➤ wskazuje czołowych producentów wybranych roślin uprawnych	Uczeń: ➤ omawia: - przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw - czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej; - rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe; - wzrost udziału akwakultury w rybactwie; - warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek; - czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie; ➤ wskazuje: - skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego; - skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata; ➤ ocenia: - przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce; - udział rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej; ➤ przedstawia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie ➤ porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach	Uczeń: ➤ omawia: - zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw; - główne regiony rolnicze świata; - korzyści i problemy wynikające z wykorzystywania roślin modyfikowanych genetycznie; - czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach; ➤ analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny ➤ wyjaśnia: - konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie; - związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych; - zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody; - związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych; ➤ wymienia sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych
Dział 5. Przemysł				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

➤ dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu ➤ wymienia: - najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu; - działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech); - czynniki koncentracji przemysłu; - formy koncentracji przemysłu tradycyjnego; - główne surowce energetyczne; - największych producentów surowców energetycznych na świecie; - głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie; - typy elektrowni; - kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej; ➤ podaje: - czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech; - przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce; - nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii; ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja, budownictwo</i>	➤ wymienia: - różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu; - formy koncentracji przemysłu high-tech; - cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii; - przyczyny dezindustrializacji; - odnawialne źródła energii; ➤ omawia: - przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu; - etapy rozwoju okręgu przemysłowego; - źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne; - udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie; - gospodarcze znaczenie energii elektrycznej; ➤ porównuje: - czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii - dezindustrializację a reindustrializację przemysłu; - wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach; ➤ przedstawia: - różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym; - prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie; - rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie; - bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków;	➤ omawia: - techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu; - rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie; - przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata; - gospodarcze znaczenie reindustrializacji; - proces deglomracji przemysłu; - społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu; - rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie; - czynniki warunkujące powstanie technopolii; - bilans energetyczny Polski; - energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii; - energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii; - rozwój energetyki jądrowej na świecie; - znaczenie energetyki jądrowej na świecie; - zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach; ➤ wymienia: - korzyści i niekorzyści aglomeracji - behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu; - rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie ➤ porównuje: - cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii; - strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata; ➤ przedstawia: - rolę budownictwa w gospodarce; - strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych	➤ omawia: - wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych; - zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego; - znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii; - przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce; - rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce; - wybrany okręg przemysłowy w Polsce; - wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie; - pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej; - plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce; - skutki wzrostu zapotrzebowania na energię; - prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii; ➤ podaje: - skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata; - różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce; - zalety i wady wybranych typów elektrowni; ➤ wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy	➤ ocenia: - trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce; - wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi; ➤ omawia: - rolę reindustrializacji w gospodarce; - działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii; - nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji; ➤ przedstawia: - zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie; - argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym; - związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju i środowiskiem geograficznym; - przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie;
---	---	--	---	---

		krajach; -udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata; -prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata;		
Dział 6. Usługi				
Uczeń: ➤ omawia usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane ➤ wymienia: - rodzaje transportu i kryteria jego podziału; -regiony najczęściej odwiedzane przez turystów; -kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów; -przedmioty handlu międzynarodowego; -państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową; -największe banki świata; -przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego; ➤ podaje: - czynniki rozwoju transportu; -podział łączności; -czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną; -klasyfikacje usług według różnych systemów; -wydatki państwa na edukację w wybranych krajach; ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy, turystyka, kapitał ludzki, łączność</i> ➤ wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy	Uczeń: ➤ omawia: - zróżnicowanie sektora usługowego na świecie; -czynniki rozwoju transportu w Polsce; -rozwój ruchu turystycznego na świecie; -wybrany region turystyczny świata; -udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych; -kierunki międzynarodowej wymiany towarowej; -rozwój łączności; ➤ wymienia: - elementy infrastruktury transportowej; -głównych partnerów handlowych Polski; -czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy; -główne centra finansowe na świecie; -czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego; ➤ wskazuje miejsce łączności w PKD ➤ wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami	Uczeń: ➤ porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata ➤ opisuje - transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie; -rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie; -kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego; -cechy gospodarki opartej na wiedzy; -dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach; -dostęp do usług bankowych w wybranych krajach; -wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka; -cele Światowej Organizacji Handlu (WTO); -na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego; -strukturę handlu zagranicznego Polski; -czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną; -atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata; ➤ przedstawia - wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu; -główne założenia działalności Światowej Organizacji	Uczeń: ➤ charakteryzuje: - uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie; -w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego; -omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego; -skutki rozwoju turystyki na świecie; -usługi turystyczne w Polsce; -gospodarczego państwa; -rolę usług w handlu międzynarodowym; ➤ przedstawia: - zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach; -rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie; -prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do Internetu na świecie; -prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie; -najważniejsze miejsca pielgrzymkowe różnych religii na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla	Uczeń: ➤ omawia: - znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym; -zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju; -znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata; -zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać; -rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw; -rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw; -znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata ➤ przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności ➤ wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych

		Sprawiedliwego Handlu (WFTO); -przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie; -strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach ograniczenia w rozwoju turystyki; ➤ wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym -ograniczenia w rozwoju turystyki	wyznawców poszczególnych religii; ➤ wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratory biznesu ➤ analizuje: - handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów; - zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie; ➤ podaje: - przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie; - związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno;	
--	--	---	---	--

Dział 7. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja, agrotechnika, rekultywacja, krajobraz kulturowy, rekultywacja krajobrazu, renaturalizacja krajobrazu, rewitalizacja krajobrazu</i> ➤ wymienia: - źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka; - zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem; - systemy gospodarowania ziemią uprawną; - rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców; - rodzaje smogu; - źródła zanieczyszczeń hydrosfery	Uczeń: ➤ dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze ➤ wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój, chemizacja i mechanizacja rolnictwa ➤ omawia: - cele zrównoważonego rozwoju; - wykorzystywanie wody przez człowieka; - wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze; - metody wydobywania surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych; ➤ wymienia: - najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery; - podstawowe rodzaje zanieczyszczeń	Uczeń: ➤ omawia - przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze; - zasady zrównoważonego rozwoju; - mechanizm powstawania dziury ozonowej; - emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE; - wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze; - na czym polega rekultywacja terenów pogórnich; - wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę; - wpływ działalności turystycznej na	Uczeń: ➤ podaje: - przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego; - międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju; - czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce; - etapy pustyńnienia; - przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach; ➤ porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym ➤ omawia: - przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych; - proces zanikania jeziora Czad; - wpływ nadmiernego wypasu	Uczeń: ➤ opisuje: - konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu; - wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm; - działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczeniu wód oraz zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia; - przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki; - działania służące ochronie krajobrazu kulturowego; - przykład rekultywacji, renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy; ➤ podaje: - propozycje sposobów rozwiązywania konfliktów w relacji człowiek–
---	---	---	---	--

spowodowane działalnością człowieka; -głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie; -przykłady konfliktów ekologicznych; -przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze; -formy ochrony krajobrazu	atmosfery; -antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery; -przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce; -wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie; -przykłady rekultywacji obszarów po górniczych w Polsce; -elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu; -główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego; -elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego; -przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce;	środowisko geograficzne; -proces degradacji krajobrazu miejskiego; -działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego; -rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych; ➤ wyjaśnia: - w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie; -powstawanie smogu; -w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne; -na czym polega melioracja; -jak powstaje lej depresyjny; ➤ wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń	zwierząt na środowisko przyrodnicze; -zasady zrównoważonej turystyki; -kierunki rekultywacji terenów pogórniczych i podaje ich przykłady; -pozytywne i negatywne skutki melioracji; -sposoby zapobiegania smogowi; -wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze; -wpływ transportu na człowieka; ➤ przedstawi rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego	środowisko; -przykłady negatywnych skutków rozwoju turystyki we własnym regionie; ➤ analizuje: - na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze; -wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze; -wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne;
--	--	---	---	--